

JAARBOEKJE

OVER

1831,

UITGEGEVEN OP LAST VAN

Z. M. DEN KONING.

IN 'S GRAVENHAGE,

TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

1831.

DE PRIJS IS 80 CENTS.

STATISTIEK.

De door Z. M. , bij besluit van den 29 September 1828 (*Staatsblad* n°. 57), in het belang der statistieke kennis van dit Rijk, bevolene algemeene eenparige volkstelling is op het einde des jaars 1829 gelijktijdig in alle provincien van het Rijk bewerkstelligd geworden, ingevolge de bijzondere voorschriften, welke bij 's Konings later besluit van den 3 September 1829, n°. 57, te dezen aanzien vastgesteld zijn geworden; terwijl daarenboven na den afloop dezer telling, door het Departement van Binnenlandsche Zaken, eenige middelen van controle, op de politieke rekenkunst gegrond, voorgeschreven werden, ten einde de bij de telling, verkregene uitkomsten aan dezelve te toetsen, en alzoo de meest mogelijke zekerheid omtrent hare nauwkeurigheid te verkrijgen. In den loop van het jaar 1830 zijn de algemeene uitkomsten der telling, voor zoo veel de Noordelijke provincien betreft, achtervolgens aan het voornoemde Departement ingezonden geworden. Wij deelen dezelve in de navolgende algemeene tabel mede, bevattende den stand der bevolking op 1 Januarij 1830, van elk geslacht afzonderlijk, en zulks zoo wel voor elk der steden, als voor de gemeenten in massa, met inbegrip tevens der steden welke gerekend worden tot het platte land te behooren.

Nademaal echter de werkzaamheden en berekeningen, tot het bewerkstelligen der bedoelde controle vereischt, tot dusverre, wegens den drang der politieke omstandigheden, slechts in weinige provincien hebben kunnen volbragt worden, zoo zullen de uitkomsten voor de in deze nog achterlijke provincien, slechts als *voorloopig* te beschouwen zijn, hoezeer het te voorzien zij, dat, bij het eventueel opsporen van begane misslagen of onnauwkeurigheden, het verschil

tusschen den waren en den thans opgegeven stand der bevolking van weinig aanbelang zal zijn. De provincien, welker opgegevene bevolking aan de voorgeschrevene middelen van controle onderworpen geweest, en alzoo voor nauwkeurig te houden is, zijn ter onderscheiding der overige, in den hier volgenden staat met een (*) aangeteekend geworden.

STAAT van bevolking der Noordelijke provincien van Nederland op den 1 Januarij 1830, ingevolge de jongste algemeene volkstelling.

PROVINCIE.	STEDEN EN GEMEENTEN.	AANTAL ZIELEN van het		TOTAAL VAN BEIDE GESLACHT.	AANMERKINGEN.
		MANNEL. GESLACHT.	VROUW. GESLACHT.		
NOORD-BRAND.	's Hertogenbosch...	10,424	10,065	20,489	Hieronder begro- pen 2201 militairen en 691 gevangenen, waarvan 616 men- nen en 75 vrouwen.
	Tilburg.....	5,627	6,099	11,726	Hieronder 2017 militairen.
	Breda.....	6,747	6,367	13,114	
	Oosterhout.....	3,562	3,725	7,287	Id. 825 id.
	Bergen op Zoom...	3,589	3,656	7,245	
	Eindhoven.....	1,490	1,506	2,996	Id. 513 id.
	Grave.....	1,458	1,375	2,833	
	Heusden.....	824	1,010	1,834	Id. 21 id.
	Willemstad.....	920	947	1,867	Id. 49 id.
	Geertruidenberg....	758	800	1,558	Id. 36 id.
	Totaal der steden	35,399	35,550	70,949	
Gemeenten.....	137,791	140,151	277,942		
Totaal der provincie.	173,190	175,701	348,891		

PROVINCIE.	STEDEN EN GEMEENTEN.	AANTAL ZIELEN van het		TOTAAL VAN BEIDE GESLACHT.	AANMERKINGEN.
		MANNEL. GESLACHT.	VROUW. GESLACHT.		
* GELDERLAND.	Nijmegen.....	8,402	9,332	17,734	Hierond. 907 ml.
	Arnhem.....	7,194	7,315	14,509	Id. 1026 id.
	Zutphen.....	4,803	5,401	10,204	Id. 294 id.
	Nijkerk.....	3,064	3,166	6,230	
	Harderwijk.....	2,321	2,508	4,829	Id. 622 id.
	Thiel.....	2,353	2,423	4,776	Id. 142 id.
	Culenburg.....	2,071	2,228	4,299	
	Wageningen.....	1,665	1,789	3,454	
	Zaltbommel.....	1,532	1,729	3,261	Id. 144 id.
	Doesburg.....	1,605	1,650	3,255	Id. 225 id.
	Elburg.....	1,067	1,107	2,174	
	Groenlo.....	1,049	1,100	2,149	
	Hatterm.....	1,026	1,102	2,128	
	Lochem.....	865	923	1,788	
Doetichem.....	790	895	1,685		
	Totaal der steden.....	39,807	42,668	82,475	
	Gemeenten.....	115,502	111,816	227,318	
	Totaal der provincie.	155,309	154,484	309,793	
NOORD-HOLLAND.	Amsterdam.....	90,332	112,032	202,364	
	Haarlem.....	10,148	11,519	21,667	
	Zaandam.....	5,188	5,545	10,733	
	Alkmaar.....	4,495	4,944	9,439	
	Hoorn.....	3,372	4,046	7,418	
	Enkhuizen.....	2,536	2,852	5,388	
	Edam.....	1,956	1,984	3,940	
	Purmerend.....	1,444	1,617	3,061	
	Weesp.....	1,366	1,532	2,898	
	Medenblik.....	1,230	1,311	2,541	
	Monnikendam.....	1,175	1,321	2,496	
	Naarden.....	1,246	1,133	2,379	
Muiden.....	794	823	1,617		
	Totaal der steden.....	125,282	150,659	275,941	
	Gemeenten.....	68,882	69,165	138,047	
	Totaal der provincie.	194,164	219,824	413,988	

PROVINCIE.	STEDEN EN GEMEENTEN.	AANTAL ZIELEN van het		TOTAAL VAN BEIDE GESLACHT.	AANMERKINGEN.
		MANNEL. GESLACHT.	VROUW. GESLACHT.		
ZUIDHOLLAND. *	Rotterdam.....	32,266	40,028	72,294	Hieronder 4501 inwon. van Sche- veningen en 1711 militairen. Id. 110 militairen. Id. 122 id.
	's Gravenhage	25,635	30,470	56,105	
	Leiden	16,131	18,433	34,564	
	Dordrecht.....	9,040	10,932	19,972	
	Delft.....	6,905	8,118	15,023	
	Gouda	5,993	6,885	12,878	
	Schiedam.....	5,493	6,095	11,588	
	Gorinchem	3,257	3,577	6,834	
	Vlaardingen	3,294	3,529	6,823	
	Maassluis.....	2,106	2,328	4,434	
	Brielle.....	2,000	2,195	4,195	
	Delftshaven c. a. ...	1,501	1,564	3,065	
	Woerden.....	1,447	1,605	3,052	
	Schoonhoven	1,143	1,342	2,485	
Totaal der steden.....	116,211	137,101	253,312		
Gemeenten.....	112,959	113,466	226,425		
Totaal der provincie .	229,170	250,567	479,737		
ZEELAND.	Middelburg.....	6,469	8,231	14,700	
	Vlissingen.....	4,108	3,921	8,029	
	Zierikzee.....	2,893	3,559	6,452	
	Goes	2,268	2,620	4,888	
	Axel	1,077	1,154	2,231	
	Tholen.....	1,093	1,066	2,159	
	Hulst.....	931	1,193	2,124	
	Sluis.....	741	900	1,641	
	Veere	445	476	921	
Totaal der steden.....	20,025	23,120	43,145		
Gemeenten	47,034	47,083	94,117		
Totaal der provincie .	67,059	70,203	137,262		

PROVINCIE.	STEDEN EN GEMEENTEN.	AANTAL ZIELEN van het		TOTAAL VAN BEIDE GESLACHT.	AANMERKINGEN.
		MANNEL. GESLACHT.	VROUW. GESLACHT.		
UTRECHT.	Utrecht.....	20,390	23,017	43,407	
	Amersfoort.....	5,585	6,197	11,782	
	IJsselstein.....	1,455	1,555	3,010	
	Rhemen.....	1,373	1,301	2,674	
	Wijk bij Duurstede	1,100	1,081	2,181	
	Montfoort.....	787	884	1,671	
	Totaal der steden.....	30,690	34,035	64,725	
Gemeenten.....	34,258	33,376	67,634		
Totaal der provincie.	64,948	67,411	132,359		
VRIESLAND.	Leeuwarden.....	9,857	11,081	20,938	Hieronder 403 mi- litair en 536 ge- vangenen, waar- van 435 van het mannel. en 107 van het vr. geslacht.
	Harlingen.....	3,482	4,055	7,537	
	Sneek.....	3,020	3,435	6,455	
	Franeker.....	2,202	2,454	4,656	
	Bolsward.....	1,741	1,923	3,664	
	Dokkum.....	1,597	1,867	3,464	
	Workum.....	1,491	1,608	3,099	
	Hinloopen.....	547	670	1,217	
	IJlst.....	542	552	1,094	
	Sloten.....	352	388	740	
	Stavoren.....	253	266	519	
	Totaal der steden.....	25,084	28,299	53,383	
	Gemeenten.....	75,867	75,659	151,526	
Totaal der provincie.	100,951	103,958	204,909		

PROVINCIE.	STEDEN EN GEMEENTEN.	AANTAL ZIELEN van het		TOTAAL VAN BEIDE GESLACHT.	AANMERKINGEN.
		MANNEL. GESLACHT.	VROUW. GESLACHT.		
OVERIJSEL.	Zwolle.....	7,396	8,244	15,640	Hierond. 687 mil. Id. 844 id. Id. 456 id.
	Deventer	6,836	6,803	13,639	
	Kampen.....	4,320	4,562	8,882	
	Totaal der steden.....	18,552	19,609	38,161	
	Gemeenten	71,921	68,813	140,734	
	Totaal der provincie..	90,473	88,422	178,895	
GRONINGEN.	Groningen.....	14,119	16,141	30,260	Hierond. 760 mil.
	Gemeenten	63,505	63,739	127,244	
	Totaal der provincie.	77,624	79,880	157,504	
DRENTHE.	Meppel	2,742	2,940	5,682	Hierond. 265 mil.
	Coevorden.....	1,403	1,263	2,666	
	Assen	1,109	1,075	2,184	
	Totaal der steden.....	5,254	5,278	10,532	
	Gemeenten	27,274	26,062	53,336	
	Totaal der provincie.	32,528	31,340	63,868	

Bij vergelijking der voorgaande uitkomsten, met den stand der bevolking op 1 Januarij 1829, dien wij in het voorgaande jaarboekje medegedeeld hebben, afgeleid uit vroegere, met minder nauwkeurigheid verrigte tellingen, zal het blijken, gelijk zulks ook te verwachten was, dat de jongste telling voor verre de meeste der provincien, eene veel grootere bevolking heeft doen kennen, dan waarop zij tot dusverre geschat werden.

Ten aanzien der godsdienstige gezindheden, is de bevolking van elke der voormelde provincien bevonden geworden, op de navolgende wijze zamengesteld te zijn :

PROVINCIEEN.	PROTESTANTEN.	ROOMSCH GATHOLIKEN.	ISRAELIETEN.	NIET GENOEMDE GEZINDHEDEN.	TOTAAL DER BEVOLKING.
Noordbrabant..	41,840	305,446	1,476	129	348,891
Gelderland *....	188,319	118,003	2,748	723	309,793
Noordholland...	274,211	114,705	24,117	955	413,988
Zuidholland * ...	353,852	117,564	7,596	925	479,737
Zeeland.....	100,747	36,060	454	1	137,262
Utrecht.....	77,490	53,340	1,484	45	132,359
Vriesland.....	184,787	18,543	1,555	24	204,909
Overijssel *.....	117,131	59,362	2,231	171	178,895
Groningen.....	143,198	11,646	2,660		157,504
Drenthe.....	60,173	2,451	1,172	72	63,868
TOTAAL	1,541,748	836,920	45,493	3,045	2,427,206

Wij zijn tevens in staat gesteld, eene op latere verificatien gegronde opgave van de landelijke uitgestrektheid der Noordelijke provincien mede te deelen, waaruit als nu eene meer naauwkeurige vergelijking van de betrekkelijke bevolking van elk derzelve kan worden opgemaakt. Insgelijks kunnen wij hierbij opgeven, zoo wel het bedrag van het aantal percelen, als van het aantal grondeigenaren in iedere provincie aanwezig. Het een en ander is in de nevensstaande tabel vervat, waarin wij daarenboven eenige verhoudingen begrepen hebben, welke met de statistieke kennis van elke provincie in een naauw verband staan.

Aldus blijkt het uit deze tabel, dat Noordholland de meest, doch dat Drenthe de minst bevolkte provincie is; dat in deze laatste de percelen lands, gemiddeld eene grootere oppervlakte hebben, dan in eene der overige provincien, terwijl zij in Noordbrabant, welke, met betrekking tot hare bevolking, het grootste aantal eigenaren bezit, juist het kleinste zijn. Men ziet ook dat Noordholland en Drenthe insgelijks de twee uitersten opleveren, met betrekking tot de gemiddelde hoegrootheid der oppervlakte gronds aan elken eigenaar toekomende; zoo dat de grondbezittingen in de eerstgemelde provincie het meest verdeeld, en in de laatste het minst verdeeld schijnen te zijn. Hierbij dient men echter in het oog te houden, dat de getallen, welke het aantal bunders voor elken eigenaar aanwijzen, berekend zijn in de onderstelling, dat de bezittingen van het voor elke provincie opgegeven aantal grondeigenaren, zich binnen die provincie bepalen, ofschoon onder de voornaamste grondeigenaars, dikwerf het tegenovergestelde plaats heeft. Over de Noordelijke provincien te zamen genomen, kan de oppervlakte van elk perceel, gemiddeld op een' Ned. hunder, en de hoegrootheid der bij elken eigenaar bezeten oppervlakte gronds, op ongeveer 8 Ned. bunders geschat worden.

In de hierna volgende gewone jaarlijksche tabellen der in elke provincie voorgevallen geboorten, sterfgevallen en huwelijken, gedurende den jare 1829, hebben de Zuidelijke provincien, bij gebrek aan volledige officiële opgaven, even min kunnen begrepen worden.

NAMEN DER PROVINCIEËN.	BEVOLKING OP 1 JAN. 1830.	AANTAL N. BUNDERS (Hectares)		GETAL PERCELEN OPPER- VLAKTE.		GETAL GROND- EIGENAREN	BEVOLKING PER 100 N. BUND. (Hectar.)	AANTAL EIGENAREN OP 100 ZIELEN.	OPPER- VLAKTE VAN ELK PERCEEL IN N. BUND. (Hectar.)	AANTAL N. BUND. VOOR ELKEN EIGENAAR.
		OPPER- VLAKTE.	OPPER- VLAKTE.	OPPER- VLAKTE.	OPPER- VLAKTE.					
Noordbrabant.	348,891	512,018	581,148	75,533	68,1	21,7	0,88	6,8		
Gelderland	309,793	508,522	462,732	52,566	69,2	17,0	1,10	9,7		
Noordholland...	413,988	242,438	273,513	51,230	170,8	12,4	0,89	4,7		
Zuidholland.....	479,737	303,563	493,629	55,800	158,0	11,6	0,61	5,4		
Zeeland.....	137,262	171,505	159,396	24,820	80,0	18,1	1,08	6,9		
Utrecht	132,359	138,495	161,555	13,760	95,6	10,4	0,86	10,1		
Vriesland.....	204,909	268,503	262,650	35,698	76,3	17,4	1,02	7,5		
Overijssel.....	178,895	334,099	252,438	32,311	53,6	18,1	1,32	10,3		
Groningen.....	157,504	234,120	202,119	25,140	67,3	16,0	1,15	9,3		
Drenthe.....	63,868	264,747	140,584	13,021	24,1	20,4	1,88	20,5		
TOTAAL	2,427,206	2,978,010	2,989,764	379,879	81,5	15,6	1,00	7,8		

STAAT der gedurende 1829 plaats gehad hebbende geboorten en huwelijken in de Noordelijke provincien van Nederland.

PROVINCIE.	IN DE STEDEN.			TEN PLATTEN LANDE			TOTAAL der PROVINCIE.	Verhouding tus- schen het man- en het vrouwe- lijke geslacht	Verhouding tot de bevolking op 1 ^o Jan. 1829.	HUWELIJKEN.	Verhouding tus- schen het aantal hewelijken en de bevolking op 1 ^o Jan. 1829.	Verhouding van de geboorten tot de huwelijken.
	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.						
Noordbrabant..	1100	1129	2229	4406	4143	8549	10778	0,957	32,0	2265	152,4	4,8
Gelderland.....	1421	1422	2843	3765	3545	7308	10151	0,957	31,9	2182	140,4	4,6
Noordholland...	5136	4885	10021	2826	2774	5600	15621	0,962	26,5	3573	115,9	4,4
Zuidholland.....	4913	4545	9458	4911	4553	9464	18922	0,926	25,1	3601	131,9	5,3
Zeeland.....	750	782	1532	2009	1920	3929	5461	0,979	24,8	1040	130,4	5,2
Utrecht.....	1199	1172	2371	1279	1212	2491	4862	0,962	26,8	954	136,6	5,1
Vriesland.....	1017	944	1961	2705	2446	5151	7112	0,911	28,6	1929	105,5	5,7
Overijssel.....	949	851	1800	2172	2044	4216	6016	0,927	29,4	1297	136,5	4,7
Groningen.....	584	458	1042	2167	2131	4298	5340	0,941	29,3	1386	113,0	3,9
Drenthe.....	177	193	370	862	857	1699	2069	0,991	30,8	494	128,6	4,2
TOTAAL.	17246	16381	33627	27102	25603	52705	86532	0,947	28,0	18719	129,1	4,6

STAAT der gedurende 1829 plaats gehad hebbende sterfgevallen in de Noordelijke provincien van Nederland.

PROVINCIEEN.	IN DE STEDEN.			TEN PLATTEN LANDE.			TOTAAL der PROVINCIË.	Verhouding tussehen het mannelijke en vrouw. geslacht.	Verhouding tot de bevolking op 1 ^o Jan. 1829.	Verschil tussehen de geboren en sterfgevallen.
	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.	van het M. G.	van het V. G.	TOTAAL.				
Noordbrabant.....	944	966	1910	5282	3390	6672	8582	1,031	40,2	+ 2196
Gelderland.....	1082	1043	2125	2479	2290	4769	6894	0,956	44,5	+ 5257
Noordholland.....	5361	5239	10600	2708	2518	5226	15826	0,961	26,2	- 205
Zuidholland.....	4316	4307	8623	4349	4034	8383	17006	0,962	27,9	+ 1916
Zeeland.....	794	826	1620	1853	1694	3547	5167	0,952	26,2	+ 294
Utrecht.....	1115	1131	2246	1080	919	1999	4245	0,934	30,7	+ 617
Vriesland.....	962	925	1887	2195	2002	4197	6084	0,927	55,4	+ 1028
Overijssel.....	703	655	1358	1672	1442	3114	4472	0,883	59,6	+ 1544
Groningen.....	539	476	1015	1759	1553	3312	4327	0,883	56,2	+ 1013
Drenthe.....	159	137	296	752	668	1420	1716	0,884	57,2	+ 553
TOTAAL.	15975	15705	31680	22129	20510	42639	74319	0,950	32,5	+ 12013

STAAT DER MAANDELIJKSCHE GEBOORTEN IN 1829.

(132)

PROVINCIE.	G E B O O R T E N .											
	Januarj.	Februarj.	Maart.	April.	Mai.	Juni.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Noordbrabant.....	1084	1002	980	900	790	763	774	843	911	923	911	897
Gelderland.....	969	878	1007	804	753	664	707	806	897	906	873	907
Noordholland.....	1493	1365	1468	1322	1222	1215	1191	1254	1253	1268	1269	1523
Zuidholland.....	1722	1695	1860	1534	1397	1365	1372	1558	1677	1619	1515	1608
Zeealand.....	578	461	572	403	424	333	356	405	459	497	486	487
Utrecht.....	458	423	460	414	358	338	354	378	411	418	436	414
Vriesland.....	745	671	740	612	543	496	451	534	576	612	569	563
Overijssel.....	576	514	577	479	440	396	430	474	497	582	499	552
Groningen	524	492	490	453	374	413	352	387	497	458	422	478
Drenthe	215	176	202	163	150	138	152	152	186	171	175	189
TOTAAL.	8364	7677	8356	7084	6431	6119	6139	6771	7364	7454	7155	7418

STAAT DER MAANDELIJKSCHE STERFGEVALLEN IN 1829.

(133)

PROVINCIE.	STERFGEVALLEN.											
	Januarij.	Februarij.	Mart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Noordbrabant.....	883	649	697	648	646	604	557	679	677	721	760	1061
Gelderland.....	704	598	641	549	521	449	427	537	503	519	559	887
Noordholland.....	1549	1263	1510	1237	1220	1324	1204	1243	1233	1235	1243	1565
Zuidholland.....	1420	1192	1302	1469	1383	1341	1361	1700	1601	1335	1303	1599
Zeeland.....	598	460	445	409	356	341	327	413	409	447	444	518
Utrecht.....	340	268	332	263	256	332	334	357	413	447	435	468
Vriesland.....	602	463	449	453	452	519	432	477	479	582	533	643
Overijssel.....	497	408	378	420	353	347	284	309	311	311	351	503
Groningen.....	401	390	362	371	367	356	293	308	299	349	347	484
Drenthe.....	179	141	160	140	127	126	131	117	95	111	160	229
TOTAAL.	7173	5832	6276	5959	5681	5739	5350	6140	6020	6057	6135	7957

Blijkens de voorgaande staten, heeft de bevolking, gedurende den jare 1829, in elke provincie, met uitzondering van Noordholland, wederom eene vermeerdering ondergaan; ofschoon dezelve over het algemeen geringer dan in vorige jaren geweest zij. De gemiddelde verhouding tusschen de geboorten van het mannelijke en die van het vrouwelijke geslacht, blijft als naar gewoonte tusschen 0,94 en 0,95. De provincien Zeeland, Zuid- en Noordholland geven steeds de gunstigste verhouding van het aantal geboorten tot dat der bevolking, en tevens de ongunstigste voor zoo veel de sterfte betreft; en aangezien deze verhoudingen uit den thans bekenden meer nauwkeurigen stand der bevolking afgeleid zijn, zoo blijkt het als nu, dat de afwijkingen welke te dezen aanzien in onderscheidene provincien waargenomen worden, alleen aan plaatselijke oorzaken toe te schrijven zijn (Zie jaarb. over 1830, pag. 109).

De algemeene verhouding der huwelijken tot de bevolking, vergeleken bij die over het geheele Rijk in vorige jaren, schijnt ook aan weinig verandering onderhevig te zijn. Noordbrabant heeft wederom de ongunstigste verhouding, terwijl bij Vriesland de gunstigste verhouding plaats gehad heeft.

Bij het nagaan der maandelijksche geboorten en sterfgevallen, zal het blijken dat derzelve onderlinge verhoudingen, nadat elke maand op een tijdsverloop van 30 dagen herleid is, de navolgende regelmaat vertoonen, waarbij, als naar gewoonte, het gemiddelde maandelijksche aantal geboorten en sterfgevallen respectievelijk tot eenheid aangenomen is.

	Januarij.	Februarij.	Maart.	April.	Mei.	Junij.	Julij.	Augustus.	September.	October.	November.	December.
Geboorten.	1,14	1,16	1,14	1,00	0,87	0,86	0,84	0,92	1,03	1,02	1,01	1,01
Sterfte.	1,13	1,02	0,99	0,98	0,90	0,94	0,85	0,97	0,98	0,96	1,00	1,21

Men ziet dat wederom, even als in vorige jaren, de maand Februarij het maximum der geboorten oplevert, terwijl in Julij het minimum zoo wel der sterfte als der geboorten heeft plaats gehad; het maximum der sterfte vertoont zich echter ditmaal in December, in plaats van Januarij of Februarij; eene afwijking, die zich terstond verklaren laat uit den strengen winter van 1829 — 1830, welke op de sterfte in de maand December een ongunstigen invloed heeft moeten uitoefenen.

Uit de hier na volgende jaarlijksche opgave der sterfte binnen Amsterdam, gedurende 1829, blijkt dat dezelve grooter dan in de beide vorige jaren geweest is, en het aantal geboorten met 595 zielen overtroffen heeft, welke vermeerdering van sterfte onder anderen ook aan diezelfde oorzaak zal mogen toegeschreven worden.

*Tabellarische opgave der sterfte op onderscheidenen
ouderdom binnen de stad Amsterdam, over 1829.*

OUDERDOM.	MANN. GES.	VR. GESL.	TOTAAL.	OUDERDOM.	MANN. GES.	VR. GESL.	TOTAAL.
van 0 tot 1 maand.	478	363	841	van 50 tot 53 jaar.	97	93	190
» 1 » 2 »	165	114	279	» 53 » 56 »	104	89	193
» 2 » 3 »	71	54	125	» 56 » 59 »	117	116	233
» 3 » 4 »	170	150	300	» 59 » 62 »	122	120	242
» 4 » 5 »	12	6	18	» 62 » 65 »	113	115	228
» 5 » 6 »	44	50	94	» 65 » 67 »	71	91	162
» 6 » 8 »	102	108	210	» 67 » 69 »	69	94	163
» 8 » 10 »	81	52	133	» 69 » 71 »	65	84	149
» 10 » 12 »	52	37	89	» 71 » 73 »	61	94	155
» 12 » 15 »	127	128	255	» 73 » 75 »	70	102	172
» 15 » 18 »	87	85	172	» 75 » 77 »	57	70	127
» 18 » 21 »	6	4	10	» 77 » 79 »	39	62	101
» 21 » 24 »	38	30	68	» 79 » 81 »	39	60	99
» 2 » 3 jaar.	182	158	340	» 81 » 83 »	29	48	77
» 3 » 4 »	72	80	152	» 83 » 85 »	41	34	75
» 4 » 5 »	64	62	126	» 85 » 87 »	13	23	36
» 5 » 6 »	45	60	105	» 87 » 89 »	15	16	31
» 6 » 8 »	52	58	110	» 89 » 90 »	2	6	8
» 8 » 10 »	40	33	73	» 90 » 91 »	3	4	7
» 10 » 12 »	20	17	37	» 91 » 92 »	1	3	4
» 12 » 14 »	17	26	43	» 92 » 93 »	1	2	3
» 14 » 16 »	17	32	49	» 93 » 94 »	»	2	2
» 16 » 20 »	85	63	148	» 94 » 95 »	»	1	1
» 20 » 25 »	137	132	269	» 95 » 96 »	1	1	2
» 25 » 30 »	146	122	268	» 96 » 97 »	»	2	2
» 30 » 35 »	119	154	273	» 97 » 98 »	1	»	1
» 35 » 40 »	177	175	352	» 98 » 99 »	»	»	»
» 40 » 45 »	154	143	297	» 99 » 100 »	1	1	2
» 45 » 50 »	164	132	396	» 100 en daarbov.	»	1	1
<p>* Hieronder zijn begrepen 506 onechte kinderen, te weten; 264 jongens en 242 meisjes. † Hieronder komen voor 89 personen, van buiten ingekomen, doch te Amsterdam ingeschreven.</p>				TOTAAL.	4056	3942	7998*
				GEBOORTEN.	3785	3618	7403†
				VERSCHIL.	-271	-324	-595

Wij zullen thans eenige statistieke opgaven betrekkelijk de bevolking van vreemde landen laten volgen.

Bijkens het fransche *Annuaire* over 1830, hebben er, in de bevolking van Frankrijk, gedurende den jare 1827, de navolgende afwisselingen plaats gehad.

Geboorten.

Wettige kinderen.		Onwettige kinderen.	
M. G.	V. G.	M. G.	V. G.
469,209	— 440,219.	36,098	— 34,670.
<hr/>		<hr/>	
Totaal	909,428.		70,768.
Totaal van het $\left\{ \begin{array}{l} \text{M. G. } 505,307 \\ \text{V. G. } 474,889 \end{array} \right\}$ te zamen 980,196 geboort.			
Verhouding der wettige tot. de onwettige kinderen als 1000 tot 78.			

Sterfte.

M. G. 399,864.	V. G. 391,261.
Te zamen 791,125 overledenen.	
Aanwas der bevolking 189,071 zielen.	
Het aantal huwelijken bedroeg 255,738.	

Voor de hoofdstad Parijs, worden in gemeld *Annuaire* de navolgende opgaven over 1828 aangetroffen.

Geboorten.

Wettige kinderen.		Onwettige kinderen.	
M. G.	V. G.	M. G.	V. G.
9,771.	9,355.	5,346.	5,129.
<hr/>		<hr/>	
Totaal	19,126.		10,475.
Totaal van het $\left\{ \begin{array}{l} \text{M. G. } 15,117 \\ \text{V. G. } 14,484 \end{array} \right\}$ te zamen 29,601 geboorten.			
Verhouding der wettige tot de onwettige kinderen als 1000 tot 547.			

Sterfte.

M. G. 11,928

V. G. 12629

Te zamen 24557 overledenen.

Aanwas der bevolking 5044 zielen.

Aantal doodgeborenen $\left\{ \begin{array}{l} \text{M. G. 883} \\ \text{V. G. 743} \end{array} \right\}$ te zamen 1626.

Het aantal huwelijken was 7282.

Te Londen zijn er van den 13 December 1827 tot 12 December 1828, 26,545 kinderen gedoopt, waaronder 13,560 van het mannelijke en 13,185 van het vrouwelijke geslacht, terwijl het aantal overledenen heeft bedragen 21,709, te weten: 11,112 van het mannelijke en 10,597 van het vrouwelijke geslacht, welk aantal zich naar gelang van den ouderdom, aldus verdeelt:

Onder de 2 jaren.....	6,389	Van 50 tot 60 jaren	1,845
Van 2 tot 5 jaren	2,326	« 60 « 70 «	1,891
« 5 « 10 «	878	« 70 « 80 «	1,540
« 10 « 20 «	861	« 80 « 90 «	615
« 20 « 30 «	1,488	« 90 « 100 «	100
« 30 « 40 «	1,790	Boven de 100 «	1
« 40 « 50 «	1,985		

In Pruisen wordt de bevolking op den 1 Januarij 1830, naar aanleiding der jongste telling van 1828, in de onderscheidene provincien als volgt gerekend; zijnde het krijgsvolk hieronder begrepen: (*)

(*) Het te *Berlijn* bestaande statistiek-bureau, onder directie van Dr. HOFFMANN, maakt jaarlijks zeer uitvoerige berigten nopens de bevolking bekend, door middel van de *Preusz. Staats-Zeitung*, waaruit wij de hiermedegedeelde berigten ontleend hebben.

Oost-Pruissen	1,226,702	zielen.
West-Pruissen.....	790,003	«
Posen	1,067,536	«
Brandenburg.....	1,556,200	«
Pommeren	888,416	«
Silezië	2,415,709	«
Saksen.....	1,423,523	«
Westfalen.....	1,239,606	«
Rijnland	2,225,643	«

Totaal 12,833,338 zielen.

Het aantal geboorten over het geheele Koningrijk bedroeg in 1829, 495,483, waaronder 31,937 onechte kinderen; dat der overledenen 388,255, waaronder een aantal van 102,323 die hun eerste jaar niet bereikt hebben, de doodgeborenen hieronder begrepen; dus heeft de bevolking eene vermeerdering van 107,228 zielen ondergaan, zijnde minder dan in een der jaren van het elfjarige tijdvak eindigende met 1829. Het aantal huwelijken bedroeg in 1829, 108,627.

Het voormelde elfjarige tijdvak heeft de navolgende gemiddelde uitkomsten voor het geheele rijk opgeleverd:

Geboorten.....	502,117	zijnde	42,078	} op eene gemid- delde bevolking van één millioen zielen.
Overledenen.....	334,556	«	28,036	
Vermeerdering.....	167,561	«	14,042	
Huwelijken	107,859	«	9,039	
Onechte kinderen	34,708	«	2,909	
Overl. ben. het jaar	100,095	«	8,388	

Blijkens deze opgaven kan men tegen 1000 wettige, 74 onechte kinderen stellen. Met betrekking tot de landelijke uitgestrektheid is de bevolking vrij verschillende voor enkele provincien. Zoo rekent men in

Pruissen en Posen.....	1662	} zielen per vier- kante geographi- sche mijl.
Brandenburg en Pommeren.....	1745	
Silezië en Saksen.....	3025	
Westfalen en Rijnland.....	3848	

De stad Hamburg telde gedurende het tienjarige tijdvak van 1817 tot 1826 eene gemiddelde bevolking van 122,815 zielen. Het aantal huwelijken aldaar bedroeg gedurende de jaren 1820—1827, gemiddeld 1062 's jaars, zijnde één huwelijk op 111 zielen. Het gemiddelde aantal jaarlijksche geboorten gedurende hetzelfde tijdvak, bedroeg 4048, zijnde $\frac{1}{29,1}$ in verhouding tot de bevolking; het getal doodgeborenen hieronder begrepen was 251, dus in verhouding tot het gezamenlijk bedrag der levend geborenen als 1 tot 15,1. De doodgeborenen van het mannelijke stonden tot die van het vrouwelijke geslacht, in rede van 100 tot 80,6. De verhouding van het aantal onechte tot dat der wettige kinderen, was als 1 tot 8,2 voor de gedoopten, en voor de doodgeborenen als 1 tot 5,5; terwijl men over het algemeen tegen 8 wettige geboorten, ééne onechte kan rekenen. Bij de wettige kinderen is de verhouding van het aantal dood geborenen tot het aantal levend geborenen als 1 tot 15,9; doch bij de onechte kinderen als 1 tot 10,8.

Voor elk huwelijk rekt men 3,81 geboorten; waaronder 3,39 echte en 0,42 onechte.

De gemiddelde sterfte bedroeg 3712 's jaars, zijnde dus $\frac{1}{31,8}$ der bevolking; de onderlinge verhouding van het mannelijke tot het vrouwelijke geslacht was hierbij als 100 tot 87,4. Het aantal sterfgevallen staat tot dat der geboorten als 100 tot 109,1; op een getal van 10,000 overledenen rekt men volgens den ouderdom:

Dodgeborenen.....	677	Van 40 tot 50 jaren.	1006
Beneden het jaar.....	1702	« 50 « 60 «	928
Van 1 tot 2 jaren.	792	« 60 « 70 «	850
« 2 « 5 «	620	« 70 « 80 «	860
« 5 « 10 «	290	« 80 « 90 «	349
« 10 « 20 «	340	Boven de 90 jaren....	39
« 20 « 30 «	770	Van onbekenden ou-	
« 30 « 40 «	770	derdom.....	7

Totaal 10,000

Uit bijzondere aantekeningen nopens den invloed van de tijdstippen des dags op de geboorten en sterfgevallen, is het gebleken, dat, wanneer men den dag in vier gelijke tijdvakken van zes uren verdeelt, het eerste, naamlijk van middernacht tot 's morgens 6^u, het grootste aantal geboorten en sterfgevallen, oplevert, terwijl er in het derde tijdvak dat van 's middags 12^u. tot 's avonds 6^u. het kleinste aantal plaats heeft. (*)

In het Koninkrijk Denemarken, hetwelk volgens eene op het einde des jaars 1827 gedane telling, eene bevolking van 1,937,150 zielen telt, hebben er gedurende 1828, 38794 geboorten (waarvan 19954 jongens en 18840 meisjes), 30943 sterfgevallen (waaronder 15923 van het mannelijk geslacht, en 15020 van het vrouwelijk geslacht), en 9700 huwelijken plaats gehad. Onder het aantal geboorten telde men 3411 onwettige, te weten: 1721 jongens en 1690 meisjes, alsmede 1572 dood geborenen, waaronder 882 jongens en 690 meisjes; waaruit op te maken is, dat de verhouding tusschen de wettige en onwettige geboorten $\frac{1}{16.4}$, die tusschen de doodgeborenen en de levend geborenen $\frac{1}{2.5}$, en die van het aantal geboorten en sterfgevallen tot de bevolking, respectievelijk $\frac{1}{3.2}$ en $\frac{1}{7.2}$, voor het geheele Rijk bedraagt. In de hoofdstad *Kopenhagen*, eene bevolking van ruim 104000 inwoners tellende, bedroeg het aantal geboorten, gedurende den jare 1829, 3457, te weten 1784 jongens en 1673 meisjes; het aantal overledenen 3890, waaronder 2038 van het mannelijke en 1852 van het vrouwelijke geslacht; het aantal doodgeborenen 203 en het aantal huwelijken 930.

(*) Deze waarnemingen komen, voor zoo veel de geboorten betreft, geheel overeen met die, welke te Parijs en te Brussel, ten zelfden einde geschied zijn. Zie de *Correspondance mathém. et physique*, Tom. III, pag. 42.

WET VAN STERFTE VOOR AMSTERDAM.

Mannelijk geslacht.

Ouder dom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
0	10,000	2513	29,52 Jaren.	24,10 Jaren
3 maanden.	8,623			
6 »	8,020			
1 jaar.	7,487	910	37,99	39,95
2 »	6,806	619	40,75	43,57
3 »	6,385	365	42,40	44,85
4 »	6,152	244	42,99	45,13
5 »	6,002	205	43,05	44,93
6 »	5,879	120	42,94	44,62
7 »	5,808	112	42,45	44,02
8 »	5,743	95	41,93	43,39
9 »	5,689	84	41,32	42,69
10 »	5,641	97	40,67	41,95
11 »	5,587	58	40,06	41,20
12 »	5,554	37	39,30	40,42
13 »	5,534	28	38,44	39,53
14 »	5,518	28	37,54	38,62
15 »	5,503	38	36,65	37,70
16 »	5,482	52	35,79	36,80
17 »	5,454	69	34,97	35,97
18 »	5,416	88	34,20	35,17
19 »	5,368	107	33,51	34,43
20 »	5,311	125	32,87	33,75
21 »	5,245	141	32,27	33,11
22 »	5,171	154	31,72	32,50
23 »	5,092	163	31,21	31,91
24 »	5,008	169	30,72	31,35
25 »	4,924	170	30,24	30,79
26 »	4,840	168	29,76	30,23
27 »	4,759	164	29,25	29,71
28 »	4,681	156	28,73	29,06
29 »	4,608	148	28,18	28,44
30 »	4,540	142	27,60	27,78
31 »	4,475	140	26,99	27,11
32 »	4,413	143	26,36	26,43
33 »	4,350	157	25,74	25,74
34 »	4,281	186	25,14	25,10
35 »	4,202	188	24,60	24,50
36 »	4,123	190	24,07	23,90
37 »	4,044	192	23,53	23,32
38 »	3,966	193	22,98	22,69
39 »	3,890	194	22,42	22,08
40 »	3,814	197	21,86	21,46
41 »	3,739	201	21,28	20,90
42 »	3,664	206	20,71	20,22
43 »	3,589	214	20,13	19,57
44 »	3,512	223	19,56	18,99
45 »	3,433	238	19,00	18,40
46 »	3,351	252	18,45	17,82
47 »	3,266	269	17,79	17,26
48 »	3,179	286	17,40	16,71

Ouderdom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49 Jaren.	3,088	303	16,89 Jaren.	16,18 Jaren.
50 »	2,994	296	16,41	15,66
51 »	2,906	309	15,89	15,12
52 »	2,816	324	15,38	14,62
53 »	2,724	340	14,88	14,09
54 »	2,632	358	14,39	13,57
55 »	2,538	376	13,90	13,08
56 »	2,442	395	13,43	12,60
57 »	2,346	416	12,96	12,12
58 »	2,248	437	12,50	11,66
59 »	2,150	458	12,05	11,18
60 »	2,051	482	11,60	10,69
61 »	1,953	506	11,17	10,19
62 »	1,854	530	10,74	9,70
63 »	1,755	558	10,31	9,24
64 »	1,658	585	9,89	8,78
65 »	1,561	615	9,47	8,34
66 »	1,464	647	9,06	7,91
67 »	1,370	683	8,65	7,49
68 »	1,276	723	8,25	7,08
69 »	1,184	769	7,85	6,69
70 »	1,093	907	7,47	6,23
71 »	994	951	7,16	6,01
72 »	899	998	6,86	5,75
73 »	809	1051	6,57	5,48
74 »	724	1109	6,28	5,18
75 »	644	1170	6,00	4,91
76 »	569	1242	5,73	4,65
77 »	498	1317	5,47	4,39
78 »	433	1401	5,22	4,15
79 »	372	1485	4,99	3,90
80 »	317	1586	4,77	3,69
81 »	266	1684	4,58	3,48
82 »	222	1799	4,41	3,28
83 »	182	1900	4,26	3,10
84 »	147	2004	4,14	2,98
85 »	118	2107	4,05	2,82
86 »	93	2196	4,00	2,79
87 »	73	2251	3,98	2,83
88 »	56	2235	3,99	2,88
89 »	44	2086	3,99	2,83
90 »	35	2091	3,90	2,88
91 »	27	2184	3,78	2,88
92 »	21	2206	3,72	2,83
93 »	17	2264	3,60	2,75
94 »	13	2439	3,54	3,25
95 »	10	1613	3,51	3,00
96 »	8	1923	3,05	3,00
97 »	7	1905	2,69	2,50
98 »	5	1765	2,12	2,50
99 »	4	2142	1,55	2,00
100 »	3	2727	0,95	1,50
101 »	2			
102 »	0			

WET VAN STERFTE VOOR AMSTERDAM.

Vrouwelijk geslacht.

Ouderdom.	Aantal levenden	Jaarlijkse sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
0	10,000	2048	33,12 Jaren.	34,75 Jaren.
3 maanden	8,913			
6 »	8,385			
1 jaar.	7,952	784	43,04	47,46
2 »	7,328	536	45,67	50,09
3 »	6,936	308	47,22	51,30
4 »	6,722	220	47,71	51,55
5 »	6,574	165	47,77	51,42
6 »	6,466	102	47,56	51,04
7 »	6,399	73	47,05	50,42
8 »	6,353	76	46,39	49,67
9 »	6,305	64	45,74	48,93
10 »	6,265	62	45,03	48,15
11 »	6,226	47	44,31	47,34
12 »	6,197	39	43,51	46,50
13 »	6,173	33	42,68	45,63
14 »	6,151	35	41,83	44,74
15 »	6,130	39	40,97	43,84
16 »	6,106	44	40,13	42,97
17 »	6,079	51	39,31	42,11
18 »	6,048	60	38,51	41,25
19 »	6,012	69	37,73	40,43
20 »	5,971	78	36,99	39,73
21 »	5,924	87	36,28	38,86
22 »	5,872	95	35,59	38,11
23 »	5,816	104	34,93	37,38
24 »	5,756	111	34,29	36,66
25 »	5,692	116	33,67	35,96
26 »	5,626	121	33,06	35,26
27 »	5,558	125	32,46	34,57
28 »	5,488	128	31,87	33,88
29 »	5,418	131	31,27	33,19
30 »	5,347	134	30,68	32,51
31 »	5,275	136	30,09	31,82
32 »	5,203	140	29,50	31,14
33 »	5,131	143	28,91	30,49
34 »	5,057	150	28,32	29,76
35 »	4,981	157	27,75	29,08
36 »	4,903	159	26,77	28,40
37 »	4,825	159	26,61	27,73
38 »	4,748	158	26,03	27,04
39 »	4,673	158	25,45	26,35
40 »	4,600	157	24,84	25,65
41 »	4,528	158	24,23	24,95
42 »	4,456	160	23,61	24,24
43 »	4,385	163	22,99	23,54
44 »	4,314	168	22,36	22,82
45 »	4,241	174	21,73	22,12
46 »	4,167	183	21,11	21,42
47 »	4,091	190	20,49	20,73
48 »	4,013	204	19,88	20,05

Ouderdom.	Aantal levenden.	Jaarlijksche sterfte op de 10,000.	Gemidd. leeftijd.	Waarsch. leeftijd.
49 jaar.	3,952	215	19,28 Jaren.	19,37 Jaren.
50 »	3,847	225	18,70	18,72
51 »	3,760	235	18,12	18,07
52 »	3,672	244	17,54	17,43
53 »	3,583	248	16,96	16,79
54 »	3,494	248	16,38	16,14
55 »	3,407	244	15,79	15,50
56 »	3,324	262	15,17	14,82
57 »	3,237	281	14,56	14,17
58 »	3,146	305	13,97	13,52
59 »	3,050	335	13,39	12,89
60 »	2,948	359	12,84	12,29
61 »	2,842	389	12,30	11,69
62 »	2,731	418	11,73	11,12
63 »	2,617	449	11,27	10,57
64 »	2,500	481	10,73	10,02
65 »	2,379	512	10,30	9,51
66 »	2,258	543	9,83	8,98
67 »	2,135	576	9,36	8,49
68 »	2,012	611	8,90	7,98
69 »	1,889	654	8,45	7,51
70 »	1,765	713	8,01	7,04
71 »	1,640	784	7,58	6,60
72 »	1,511	857	7,18	6,19
73 »	1,381	931	6,82	5,81
74 »	1,253	1006	6,46	5,45
75 »	1,127	1089	6,13	5,10
76 »	1,004	1172	5,82	4,79
77 »	836	1261	5,53	4,49
78 »	775	1355	5,25	4,21
79 »	670	1456	4,99	3,93
80 »	572	1563	4,76	3,70
81 »	483	1673	4,54	3,48
82 »	402	1785	4,36	3,27
83 »	330	1909	4,20	3,08
84 »	267	2023	4,07	2,92
85 »	213	2128	3,98	2,83
86 »	163	2222	3,91	2,74
87 »	150	2286	3,91	2,76
88 »	101	2384	3,89	2,87
89 »	78	2460	3,89	3,12
90 »	61	2990	3,50	3,21
91 »	49	1733	3,64	3,08
92 »	40	2015	3,35	2,83
93 »	32	2135	3,06	2,60
94 »	25	2593	2,78	2,37
95 »	19	2667	2,50	2,17
96 »	14	2955	2,21	2,00
97 »	10	3126	1,90	1,67
98 »	7	3333	1,50	1,25
99 »	4	4286	1,25	1,00
100 »	2	5000	1,00	1,00
101 »	1			
102 »	0			